

**STORTINGETS
KONTROLLUTVALG**
FOR ETTERRETNINGS-, OVERVÅKINGS-
OG SIKKERHETSTJENESTE

Klagemuligheten hos EOS-utvalget

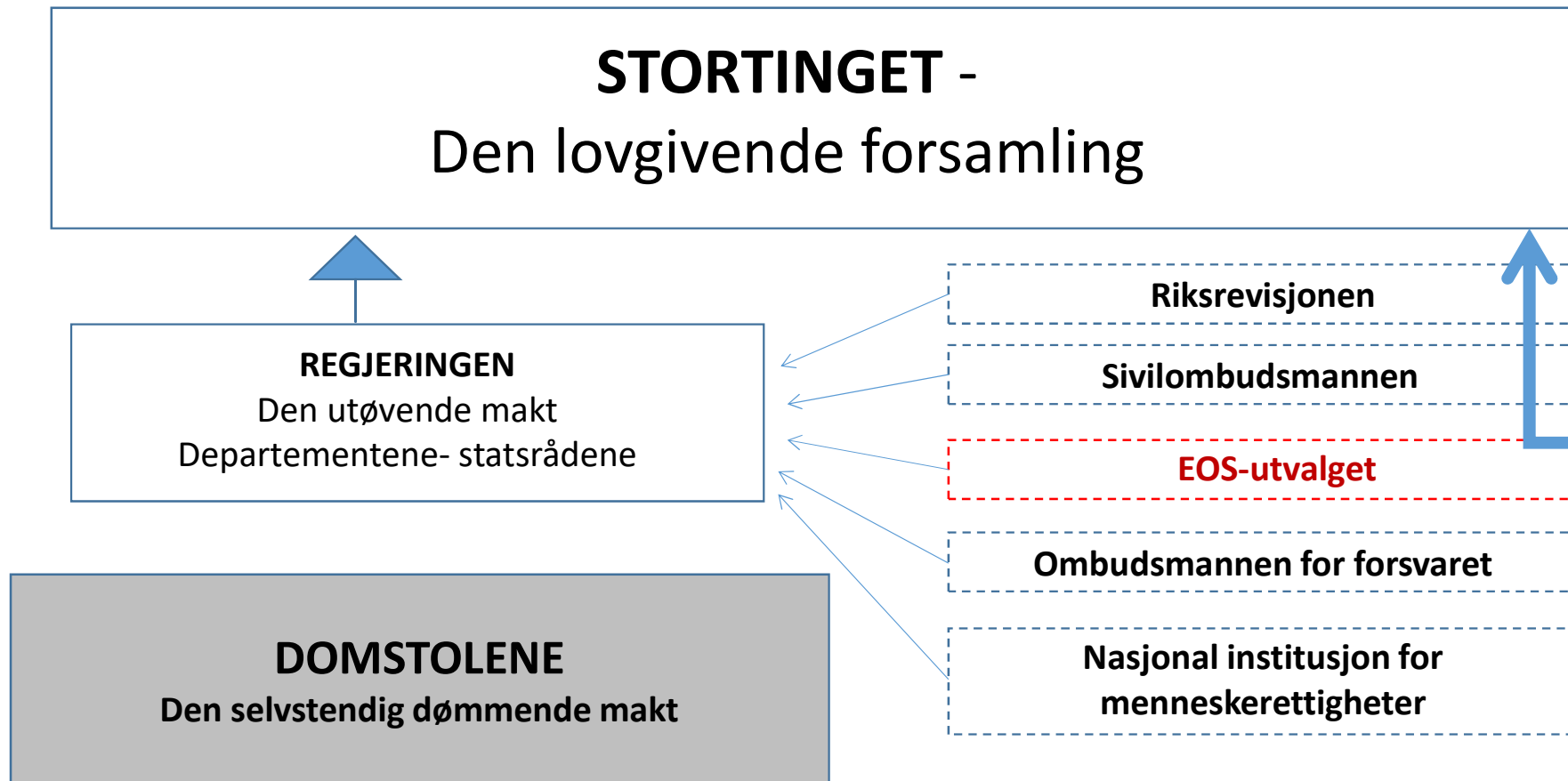
NTLs sikkerhetsklareringskonferanse 3. april 2019

Eldbjørg Løwer, leder av EOS-utvalget

www.eos-utvalget.no

Norges konstitusjonelle organer

STORTINGETS
KONTROLLUTVALG
FOR ETTERRETNINGS-, OVERVÅKINGS-
OG SIKKERHETSTJENESTE

Utvalgets oppgave

- EOS-utvalget er et kontrollorgan som er oppnevnt av Stortinget for å føre kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste som utøves av eller på vegne av offentlige myndigheter til beskyttelse av nasjonale sikkerhetsinteresser:

Politiets sikkerhetstjeneste

Etterretningstjenesten

Nasjonal Sikkerhetsmyndighet

Forsvarets Sikkerhetsavdeling

Etterretningsbataljonen

STORTINGETS
KONTROLLUTVALG
FOR ETTERRETNINGS-, OVERVÅKINGS-
OG SIKKERHETSTJENESTE

EOS-utvalgets bakgrunn og sammensetning

- Ble opprettet i 1996. Kontrollerer alle tjenestene som driver EOS-virksomhet.
- De sju medlemmene oppnevnes av Stortinget. Kan maks sitte i ti år.
- Utvalget er uavhengig av Stortinget.
- Møtes cirka tre dager i strekk hver måned utenom sommerferien.
- Både medlemmer med politisk bakgrunn og medlemmer med juridisk, teknologisk og samfunnsvitenskapelig kompetanse.

Hvordan foregår kontrollen med sikkerhetsklarering?

- Kontrollerer NSM og FSA flere ganger i året.
- Også andre klareringsmyndigheter blir kontrollert.
  - F.eks. Riksrevisjonen og Statsministerens kontor de siste årene.
  - Sivil klareringsmyndighet vil bli naturlig for oss å kontrollere.
- Konsentrerer oss i hovedsak om negative avgjørelser, men også om likebehandling.
  - Se «Særskilt melding til Stortinget om ulik praksis for sikkerhetsklarering av personer med tilknytning til andre stater». (Mer kommer senere i presentasjonen)
- Sekretariatet drar på forberedelse før inspeksjonene.
- Undersøkelse av klager i tjenestene.

STORTINGETS
KONTROLLUTVALG
FOR ETTERRETNINGS-, OVERVÅKINGS-
OG SIKKERHETSTJENESTE

Hvordan klage til EOS-utvalget?

- Alle som mener at EOS-tjenestene har begått urett mot seg, kan klage til oss.
- Vi har en lav terskel for å behandle klager.
- Klagen må være skriftlig, men mulighet for 30 min. samtale/hjelp.
- Ikke send taushetsbelagte, sensitive eller fortrolige opplysninger på epost.
- Klageren skal få et foreløpig svar fra sekretariatet i løpet av tre uker. Klageren får da beskjed om klagen blir tatt til behandling.
- Vi behandler bare klager om sikkerhetsklarering hvor det er fattet endelig vedtak av klareringsmyndighetene. Som oftest er det NSM som da er siste klageinstans.

Hvordan behandler utvalget en klage?

- Utvalget undersøker klagen i tjenestene ved søk i systemene, skriftlige spørsmål og muntlige spørsmål.
- Utvalget behandler klagen konfidensielt, men tjenestene som klagen rettes mot blir kjent med hvem som har klaget.
- Utvalget tar stilling til om det har skjedd noe kritikkverdig i prosessen.
- I klager om klarering kan utvalget for eksempel gi kritikk for lang saksbehandlingstid, manglende innsyn til klager og manglende grunnlag for klarering, eller gi anbefaling om at en sak skal behandles på nytt.
- I 2018 kom det inn 10 klagesaker mot NSM som gjaldt sikkerhetsklarering. Vi avsluttet 8 klagesaker over nektet sikkerhetsklarering.

Hva skjer når vi har behandlet en klage?

- Vi kan gi kritikk og anbefalinger, men har ikke omgjørings-/vedtaksmyndighet.
- Stortingets intensjon er at EOS-utvalgets anbefalinger skal følges.
- I klager mot PST og E-tjenesten hvor konklusjonen er kritikk, kan vi i hovedsak ikke si noe mer enn at vi uttalte «kritikk». Men i klareringsaker får klageren en begrunnelse for konklusjonen fra utvalget.
- Uttalelser til klagere skal være så fullstendige som mulig uten at det blir gitt graderte opplysninger. EOS-utvalget har også mulighet for å spørre ansvarlig tjeneste/departement om å gi klager utfyllende begrunnelse for kritikken.
- I saker med kritikk sender vi også brev til den aktuelle tjenesten med begrunnelse for kritikken vår og eventuelle anbefalinger til hva tjenesten skal rette opp i.

Eksempler fra de siste årene

- 2018
  - NSM fikk sterk kritikk fordi en klager gikk gjennom en klareringsprosess selv om det ikke var klareringsbehov. (*Tilsvarende sak i 2017*)
  - Klager fikk ikke innsyn i all korrespondanse mellom EOS-utvalget og NSM. Utvalget mener det er beklagelig at innsyn ikke ble gitt etter at utvalget ga NSM den anbefalingen.
- 2017
  - Manglende tilrettelegging av innsyn for klageren.
  - Lang saksbehandlingstid og videoopptak av klager og advokat i pausen i sikkerhetssamtalen.
- 2016
  - Ugyldig avgjørelse om nektet klarering av NSM, som førte til at utvalget ba NSM vurdere saken på nytt. NSM vurderte saken på nytt og klageren ble klarert som opprinnelig anmodet.

Om særskilt melding fra 12. mars i år

- Særskilt melding til Stortinget om ulik praksis for sikkerhetsklarering av personer med tilknytning til andre stater
- Undersøkelse av 400 saker hvor vi fant 19 sammenlignbare saker.
- Konklusjonene var:
  - Ubegrunnet forskjellsbehandling av saker om klarering av personer med både norsk og et utenlandsk statsborgerskap. Enkelte personer med tilknytning til et land ble nektet klarering, selv om andre personer med sammenlignbar tilknytning til det samme landet fikk klarering.
  - Flere av sakene var ikke tilstrekkelig opplyst, og personenes tilknytning til Norge var ikke godt nok vurdert.
  - Utvalget konkluderte med at enkeltpersoners rettigheter er krenket, jf. EOS-kontrolloven § 2

STORTINGETS
KONTROLLUTVALG
FOR ETTERRETNINGS-, OVERVÅKINGS-
OG SIKKERHETSTJENESTE

Veien videre

- Vi vil følge med på NSMs oppfølging og innføring av praksisarkiv og andre verktøy som skal sikre lik behandling av tilnærmet like saker er god nok.
- EOS-utvalget har tidligere bedt Stortinget om mulighet for å anbefale erstatning i klareringsaker. *(I ny e-lov er dette foreslått.)*
- Den nye sikkerhetsloven og endringer i klareringsforskriften kan få betydning for utvalgets kontroll. Flere vurderinger kan bli skjønnsmessige.

**STORTINGETS
KONTROLLUTVALG**
FOR ETTERRETNINGS-, OVERVÅKINGS-
OG SIKKERHETSTJENESTE

Mer informasjon på
www.eos-utvalget.no